

BARSAK HELMİNTLERİ ÜZERİNDE YÖRESEL BİR ÇALIŞMA

Dr. Ahmet YILDIZ X
Dr. Faruk MEMİK XX

ÖZET

Bu çalışmada, değişik yaş ve meslek guruplarında olan 537 si kadın, 397 si erkek, toplam 934 hasta olguda, barsak helmint düzeyleri saptanmaya çalışıldı. Kadın-erkek tüm olguların % 48. 6 sında değişik türde barsak helminti saptanmış olup, yöremizdeki barsak helmint enfestasyonlarının kadın olgularda anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu tarafımızdan gözlenmiştir.

GİRİŞ

Ülkemizde ve özellikle sosyo-ekonomik yönden geri kalmış ve hijyenik şartların bozuk olduğu Doğu Anadolu bölgesinde, barsak helmintleri rahatsızlıklarına oldukça yüksek düzeyde rastlanılmaktadır. Barsak parazitlerinin olgularda oluşturdukları gastro intestinal semptomlar, çoğu zaman bu sistemin organik ve nonorganik diğer bir çok hastalıklarında da oluşabildiğinden, bu tip olgulara çoğu kez yanlış tanı konarak yanlış tedavi

uygulama olasılığı yüksek olmaktadır. Özellikle ascarisli olguların verdikleri pulmoner semptomlar ve astmatiform bulgularla uzun süre astim ve bronşit tedavisi gördükleri bir gerçektir. Bu derecede yanlıcı tanılara neden olan helmint enfestasyonlarının yöremizdeki adult şahıslarda ne düzeyde oluştuğunu saptama amacı ile bu secilimsiz, geniş serili çalışmaya gereksinme duyulmuştur.

MATERYEL VE METOT

Buyük çoğunluğu Erzurum ili ve ilçelerinden olmak üzere Kars, Van, Ağrı, Erzincan ve Gümüşhaneden değişik semptomlarla dahiliye polikliniğine

başvuran 537'si kadın (%57.5) 397'si Erkek (%42.5) toplam 934 olgu barsak helmintleri yönünden kopro-parazitolojik olarak tetkik edildi. Tablo 1

(x) : Atatürk Üniversitesi Tıp. Fak. Dahiliye Kliniği Öğretim Görevlisi

(xx) : Atatürk Üniversitesi Tıp. Fak. Dahiliye Kliniği Yöneticisi.

Olguların dışkı örnekleri, temiz plastik kutulara alınarak kısa süre içinde tuzlu su ve lugol ile hazırlanıp

değerlendirmeye alındı. Her olguda fekal tetkik yalnız bir kez uygulandı.

BULGULAR

Çalışmaya alınan 537 kadın olgunun 295'inde (%54.9), çeşitli türde barsak helmint'i saptanmıştır. Bunların 247 sinde ascaris lubricoides (%46), 37'sinde

teania saginata (%6,9), 10 unda trichurus terichura (%1.9) ve yalnız bir olguda da enterobius vermicularis saptanmıştır. Tablo : 1

TABLO: I- ÇALIŞMA KAPSAMINA ALINAN OLGULARIN CİNSLERE GÖRE DAĞILIMI VE YAŞ ORTALAMASI

CİNSİ	SAYI	%	YAŞ ORTALAMASI
KADIN	537	57.5	49.6
ERKEK	397	42.5	46.8
TOPLAM	934	100.0	

397 erkek olgunun ise 159'unda (%40) çeşitli türde helmint saptanmıştır. Bunların 138' inde ascaris lumbricoides (%34.8); 8'inde teania

saginata (%2), 9'unda trichuris trichura (%2.3) 3' ünde enterobius vermicularis (%0.8) ve yalnız bir olguda da hymenolopis nana saptanmıştır.

TABLO:II- PARAZİT SAPTANAN OLGULARIN CİNSLERE DAĞILIMI

CİNSİ	PARAZİT SAPTANAN		NORMAL	
	SAYI	%	SAYI	%
KADIN	295	54.9	242	45.1
ERKEK	159	40.0	238	60.0
TOPLAM	454	(%48.6)	480	(%51.4)

Kadın - erkek toplam 934 olgunun 454 'ünde başka bir söyleyle %48.6'sında değişik türde barsak helminti

saptanmıştır. Halmint saptanan 454 olgunun yalnız 13' ünde (%2,9) birden fazla parazit mevcuttur.

TARTIŞMA

Çalışmamıza aldığımız kadın-erkek 934 olgunun 454 'ünde değişik türde barsak parazitleri saptanmıştır.

bu bulgu, her olguya yalnız bir kez uygulanan basit gaita tetkiki ile saptanan ve %48.6'ya varan bir bul-

gudur. Her olguya birden fazla tetkik uygulandığında, bu oranın dahada yükselebileceği aşıkardır. Bundan önce yöremiz Erzurum İli köylerinde yapılan benzer bir çalışmada bu oranın %72 ile % 95 arasında değişiklik gösterdiği saptanılmıştır (1). Erzurum il içi ilk okul öğrencileri üzerinde yapılan seçilimli kopro-parazitolojik başka bir çalışmada ise %75 oranın da helmintli öğrenci saptanılmıştır (2).

Ülkemizin batı yörelerinde aynı konu ile ilgili yapılan çalışmalarda % 17. 2 ile % 97.7 arasında değişen oranlar saptanmıştır (3). Ankara ilinde 500'e yakın öğrenci üzerinde yapılan başka bir çalışmada öğrencilerin %27.4' ünde çeşitli tür barsak paraziti saptanmıştır (4).

Erzurum Sağlık Kolejinde 170 öğrenci üzerinde yapılan secilimli bir çalışmada ise, bu oran %36.4 olarak bulunmuştur. (5).

Ülkemizin değişik yörelerinde yapılan aynı yöndeki çalışmalarda daha değişik sonuçlar saptanmıştır. Örneğin yöremize yakın illerden Erzincan da bu oran % 54 iken (6), Gümüşhane ile köylerinde yapılan benzer bir çalışmada %90. 3 olarak rapor edilmiştir (7). Yöremizden uzakta bulunan illerde bu oran; Antalyada % 51 (8), Hakkarıde %70-97 (9), Cizre ve Nusaybinde %51 ve İçel de ise %35-69 olarak rapor edilmiştir (10).

Yöremizde bundan önce yapılan çalışmalar secilimli olgular üzerinde olduğu için, çalışmamızda elde edilen sonuçlar azda olsa farklılık göstermektedir. Çalışmamızdaki farklılık olguların seçilimsiz alınışı ve çalışma grubumuzun geniş tutuluşudur. Ülkemizin

değişik yörelerindeki bu farklı bulguların bölgeler arasındaki sosyo-kültürel farklılıklarla yakın ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Dış ülkelerde yapılan aynı tür çalışmalarda daha değişik sonuçlar elde edilmiştir. Hongkong'ta 2000'e yakın ilk okul öğrencileri üzerinde yapılan kopro parazitolojik çalışma da % 46' nın üzerinde çeşitli türde helmint saptandığı bildirilmiştir (11).

Bağdat'ta besi maddeleri ile uğraşan büyük bir işçi grubunda %10 gibi düşük bir düzeyde barsak helminti saptandığı bildirilmiştir (12).

Güney Kore de beş bine yakın orta öğretim öğrencilerinde yapılan aynı tip başka bir çalışmada % 38 oranında ascaris Lumbricoides ve %52.4 oranında da Trichuris trichura olduğu saptanmıştır (13). Görüldüğü gibi bu ülkede Trichuris trichura helmintine rastlanan oran, ülkemiz de bu güne dek yapılan tüm çalışmalardan anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

İranda değişik yaş gruplarında yapılan benzer çalışmalarda çok yüksek düzeyde ascaris lumbricoides mevcut olduğu bildirilmiştir (14).

Sosyo-Kültürel ve Ekonomik yönden daha geride bulunan Hindistan gibi ülkelerde ise %76-80'e varan sonuçlar rapor edilmiştir (15).

Mevcut çalışmalar, sosyo-ekonomik ve kültürel yönden geri kalmış ülkelerde ve yörelerde her tür barsak helmintinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Çalışmamızda Tablo III'de de görüldüğü gibi kadın olgularımızda erkek olgulara oranla Ascaris ve Taenia hel-

mint türlerine belirgin şekilde daha fazla raslanılmıştır. Yaklaşık %13'ü bulan bu artışın kadın-erkek arasındaki sosyo-Kültürel farklılıktan oluşabileceği düşünülmektedir.

Toplam 454 olguda saptanan barsak helmint türlerinin Tablo IV' de de görüldüğü gibi, %41.2 sini *ascaris lumbricoides*, % 4.8' ini *taenia saginata*, %2'sini *trichurus trichura*, %0.5'ini *enterobius vermicularis* ve %0.1'inide *hymenolopis nana* oluşturmuştur. Görüldüğü gibi bulguların yaklaşık %43'ünü *Nematheminth* türü helmintler teşkil etmektedir. Bu oran, bundan önce yöremizde ve ülkemizin diğer yerlerinde yapılan benzer çalışmalardaki bulgularla uygunluk göstermektedir. Yalnız Hakkari ilimiz de olduğu gibi sosyo-ekonomik ve kültürel yönden daha geri kalmış yörelerimizde yapılan çalışmalarda daha yüksek düzeyde oranlar saptanmıştır.

Bizim çalışmamızda olduğu gibi diğer tüm çalışmalarda da *ascaris helmint* ine en yüksek oranda raslanmıştır.

Yöremizde % 2 gibi düşük düzeyde saptanılan *trichurus trichurorum* bu denli düşük düzeyde oluş nedenini yöremizin düşük ısı ve nem derecesiyle açıklamak mümkün olmaktadır.

Saptanılan tüm helmint türleri kadın-erkek gruplarında ayrı ayrı incelendiğinde *Enterobius vermicularis* dışındaki tüm helmint türleri kadın olgularımızda daha yüksek düzeyde gözlenmiştir. Bu artış, *ascaris* ve *taenia saginata* türlerinde dahada belirgin olmuştur. Kadın olgularda % 15 düzeyinde daha fazla helminte raslandığı Tablo II 'de görülmektedir. Bu ayrıcalıkta kadın-erkek arasındaki kültürel ve hijyenik farklılığın etkili olabileceği düşünülmektedir.

SONUÇ

1- Yöremizde değişik yaş gruplarında ve çeşitli meslek gruplarında olan 537'si kadın, 397'si erkek, toplam 934 hasta olguda, barsak helmint düzeylerini saptama amacı ile kopro-parazitolojik bir çalışma yapılmıştır.

2- Kadın olgularımızın 295'inde (%54.9), erkek olgularımızın 159'unda (%40) ve tüm olgularımızın ise 454'ünde (%48.6) değişik türde barsak helminti saptanmıştır.

3- Çalışmada yöremizde *ascaris*

lumbricoides en yüksek (%41.2), *hymenolopis nana* ise en düşük (%0.1) düzeyde olduğu saptanmıştır.

4- Yöremizde kadın olgularda erkek olgulara oranla %15 daha fazla barsak paraziti olduğu gözlenmiştir.

5- Çalışmamızdaki bulguların, ülkemizin diğer yörelerindeki çalışma bulguları ile uygunluk gösterdiği, ve fakat yurt dışı çalışmalardaki bulgularla anlamlı ölçüde bazı ayrıcalıkların mevcut olduğu anlaşılmıştır.

SUMMARY

A REGIONAL STUDY ON INTESTINAL HELMINTS

In this study, 934 patients were examined for ova parasit in stool. Who were seen for various complaints in our out patient deparment. İnci-

dence of helmint infestation was 48,6 %. This rate was higher than expected. İnfestation was found to be higher among female patients.

KAYNAKLAR

1, Leloğla, S., Öğütman, R.: Erzurum ve çevresindeki barsak helmintleri üzerinde çalışmalar. Sağlık Dergisi. 5. 6. 9-11. 1972.

2- Saygı, G., Öğütmen. R.: Erzurum ilk okul çocuklarında kopro-parazitolojik bir çalışma. 15. Türk Mikrobiyoloji kongresinde tebliğ. 1972.

3- Ünal. E.K., Yaşarol. Ş. ve Merdivenci. A.: Türkiyenin parazitolojik Coğrafyası. Ege Üniv. Tıp Fakültesi Yayınları No. 42. 1965

4- Tolgay. N.: Ankara ve civarı ilk okul çocuklarında bulunan barsak parazitleri Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mec. 23. 1268-1278. (Helminth Abst. 40. 508) 1970.

5- Memik. F., Komşuoğlu, B. Erzurum Sağlık Kolejinde görülen Helmint enfeksiyonlar. Atatürk Üniversitesi Tıp Bülteni. Cilt :5, Sayı: 18, 1973.

6- Ünal, U.: Erzincanda barsak helmintleri üzerinde araştırma. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi mecmuası, 7,333-435 (Helminth Abst.) 1968.

7- Unat. E.K. ve arkadaşları: Gümüşhane köylerinde kopro-parazitolojik bir araştırma. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Mec. 28, 157. 1965.

8- Merdivenci, A. ve Vural, B.: Antalya sahil bölgesinde kopro-parazitolojik araştırmalar. İstanbul Üniversitesi

Tıp Fakültesi Mec. 23. 502 529. 1960

9- Yılmaz, S.: Hakkarı çocuklarında kopro-parazitolojik araştırmalar. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Mec. 26. 156-157. 1963

10- Yücel A.: Nusaybin ve cizrede yapılan parazitolojik bir araştırma. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Mec. 28. 135-149. 1965.

11- Belding. D.L. X Textbook of parasitology. Third. Appletın Century Crofts Division of Publishing Comp. New York. 1965.

12- Arif. A. E. and Hasscun. A.S.: An intestinal parasite survey among food handlers in Baghdad (Helminth Abst. 40, 505), 1966.

13- Hyum. İ.: Asurvey on knowledge, attitudes and infescion statut of parasites among junior and senior high school students. (Helminth Abst) 40. 506). 1970.

14- Ghadıriyan. E., Bisan. H. and Sabokbar. R..P.: Portiulariteisde l epidemilogie de l'acscoridiase et accesairemen de celles de la Trichostromylose et de la trichostromylocephalose dans la wille d' isphan. İran. (Helminth Abst. 39. 150) 1968

15- Mitra, S. K.: The ocurence and distribution of intestinal parasites in sikkim. (Helminth Absth Abst. 40. 507) 1970.

TABLO:III-OLGULARDA SAPTANAN HELMİNT TÜRLERİNİN DAĞILIMI

CİNS	ASKARİS L.		TENYA S.		TRİŞURİS TR.		OKSİYÜR		HYMENOLEPİS N.	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
KADIN	247	46.0	37	6.9	10	1.9	1	0.2	—	—
ERKEK	138	34.8	8	2.0	9	2.3	3	0.8	1	0.3

TABLO:IV- OLGULARDA SAPTANAN BARSAK HELMİNT TÜRLERİ

HELMİNT TÜRLERİ	SAYI	%
ASKARİS LUMBRİKOİDES	385	41.2
TENYA SAGİNATA	45	4.8
TRİŞURİS TRİŞURA	19	2.0
ÖKSİYUR	4	0.5
HYMENOLEPİS NANA	1	0.1